

מסורת הש"ס

א) נצטי"ג הני' זונתך ועי' רש"י שם, צ) נצמ"ר סדר וירא פ' נב מפרש משה שנעה דייגין דוקא וכן לשנשה דייגין דעסקין, ג) ס"א והולך שמה ונדע דגירסת מוספות דלעיל נד: דה"ה למורדת כו' לעולם פוחת והולך שאם נפלה לה ירושה כו', ד) לקמן עו., ה) [לקמן סד., ו) ס"א ל"ג, רש"י, ו) נלעיל סב: וס"ג, ח) ס"א שפיר, ט) [לקמן סד., י) שם, צ) פירוט מקל,

תורה אור השלם

- יודע צדיק נפש בטהרה ודקדמי רשעים אבקי:

הגהות הב"ח

א) תר"ה פוחתין כו', נ"ב ויתמה דהא ה"י ש"ס עליו אט לאל כמורדת מתשמש ובידשולמי לא קאמר אלא למורדת ממלאכה:

מוסף רש"י

אמרה להו יודע צדיק נפש בטהרה. מה כנסתו וגבי ביתו לזיכוס (תשלי יב י.), את דלמרי דלמי הות ידעה דר' עקינא הוה דלמרי ליה דלא מתייגנא דענייה ואת דלמרי דלא הות ידעה אלא הכי קא אמרה דלמין לא מצבה לאינשי (נדרים ג.).

תוספות רי"ד

מתני' המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובתה ו' דירנים בשבת ר"י אמר שכעה טרפעיקין ועד כמה הוא פוחת והולך עד כנגד כתובתה ר"י אמר לעולם הוא פוחת והולך שמא תפול לה ירושה ממקום אחר ויחזור ויגבה ממנה. וכן המורד על אשתו מוסיפין לה על כתובתה ר"י דירנים בשבת ר"י אמר שלשה טרפעיקין פ"י המורדת על בעלה מתשמיש שאינה רוצה להזיק לו קנסיה חכמים לפחות מכתובתה ו' דירנים בשבת ומוריה הבעל שאפי' אם תתרוצה אחר מיכן לעמוד בשלום [עמן] אלו ו' דירנים הרויחן הבעל בכל שבת ושבת ופוחתת מכתובתה ואם דקם ובעל ונתן לה גט בתוך ימי מדרה גותן לה כל כתובתה חוץ מפסחת זה שאינה מפסדת במדרה אלא ו' דירנים בשבת ותו לא ובתוך שאינה תובעת גירושין אלא שמתכותה לעצור כדאמרינן לקמן אבל אם תובעת גירושין ונתן לה גט ומפסדת כל כתובתה מיד והוא שיתרו בה וידועיה כי תפסיד כל כתובתה מפני שתובעת גט

אף על פי פרק חמישי כתובות

קא מדצרת. את מתנהגת: **שיצנפא**. השכניות: עלי ושלגס **שלה הוא**. תורה שלמדתי אני ושלמדתם אתם על ידה הוא: **שקל מנא**. כלי זיין כאילו באל להלגס: **איטרוו**. צאותה מריבה: **לא מר איפסיק ולא מר איפסיק**. לא אכלו סעודת יום הכפורים שמפסיקין זה אכילה להתענות. סעודה אחרונה של ערב ט' בצא ויוה"כ קרי סעודה המפסקת שמפסיקים זה בצמ' תענית (דף ג.): **בתנאי' המורדת על צעלה**. בגמ' מפרש ממאי: **טרפעיקין**. בגמרא ט) מפרש: **עד כדי כסופתה**. ואחר כך נותן לה גט ויואלה בלא כתובה אצל אינו משהה לפסוק על הנכסים שנפלו לה מצית אציה ולהפסידה ממנה: **שלשה דירנים**. בגמרא י) מפרש מאי **אינו** הוא מינה ידיה: **גב' באומר שני ון**. דהיינו תחת מלאכה: **והאמר רב יואל**. ומתניחין מוסיפין תנן ואינו מוואי לאלתר: **ולאו אימלוגי ציה צעי**. שמה יחזור צו ובתוך זמן שאנו ממלכין צו וממורין עליו שיחזור צו מוסיפין על כתובתה: **אחס לי**. כולן שות כמורת מרד ואפילו שהיא נדה או חולה והיא מורדת: **ארוסה**. שאמרה לא אנשא: ה"ג **בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר אלא למ"ד משום מלאכה חולה צם מלאכה היא**. בשלמא למ"ד מתשמיש שפיר ואי משום נדה דלאו צם תשמיש היא אינו דומה מי שיש לו פת בסלו כו' כדלקמן אלא למאן דאמר כו':

תוספות רי"ד

שמע אבוהי שקל מנא ונפק לאפיה אמר ליה ^אוונתך נזכרת איכא דאמרי אמר ליה יונתך נזכרת איטרוד לא מר איפסיק ולא מר איפסיק: **בתנאי' המורדת על בעלה פוחתין לה** מכתובתה ^בשבעה דיגריין בשבת ר' יהודה אומר שבעה טרפעיקין עד מתי הוא פוחת עד כנגד כתובתה ר' יוסי אומר לעולם הוא פוחת ^אוהולך עד שאם תפול לה ירושה ממקום אחר גובה הימנה וכן המורד על אשתו ^אמוסיפין על כתובתה שלשה דיגריין בשבת ר' יהודה אומר שלשה טרפעיקין: **גב' מורדת ממאי רב הונא** אמר ^במתשמיש המטה ר' יוסי ברבי חנינא אמר ממלאכה תנן וכן המורד על אשתו בשלמא למ"ד מתשמיש לחיי אלא למאן דאמר ממלאכה מי משועבד לה אין באומר איני זן ואיני מפרנס ^אוהאמר רב האומר איני זן ואיני מפרנס יוציא ויתן כתובה ולאן לאמלוכי ביה בעי: מיתבי ^אאחת לי ארוסה ונשואה ואפי' נדה ואפילו חולה יואפי' שומרת יבם ^א(בשלמא למאן דאמר ממלאכה שפיר אלא למאן דאמר מתשמיש נדה בת תשמיש היא אמר לך ^אאינו דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו איכא דאמרי) בשלמא למאן דאמר מתשמיש ^אהיינו דקתני חולה אלא

אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא מפקעת עצמה אלא מעשיית אמר שהוא עיקר מעשה ידיה אצל שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה כו' עבדא הו"מ שפיר סבר הונא וכן משמע קצת דקרי לעיל (דף נט.) מעשה ידיה מידי דקייין ובשאר מלאכות כגון טוחנת ואופה לא שייך קיאותא אצל אין נראה אלא כי אמרה איני ניזונת ואיני עושה פטורה מכל ו' מלאכות וכי עבדא שאר מלאכות פוחתין לה מעשיית צמרא כדתנן צמתיחין (לקמן סד:) ואם היתה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה ונראה דהוא הדין טוחנת ואופה והא דנקט מינקת משום דליירי בצמרה אותה על ידי שליש דאינה יכולה לעשות לו מלאכה אחרת כיוון דאינה עמו צנית ומיהו יש לדחות דאיכא למימר דדווקא נקט מינקת ומשום דטורח ממעט חלב פוחתין לה ממעשה ידיה אצל מכל מקום נראה דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה דפטורה מכל המלאכות שאם תעשה לו מלאכות אחרות אם כן לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונת ואם תאמר מורדת ממלאכה אמאי פוחתין לה מכתובתה לינקטו ^אפימרא ולימצי דהא יכול לכופה למעשה ידיה לריש לקיש וי"ל כיון דאינה רוצה לעשות אלא ע"י כפייה חשיבא מורדת ופוחתין דאין אדם דר עם נחש צכפייה אחת כדי לזון את אשתו דאם לא כן מה ענין זה אצל מורד ממלאכה ומיהו צקונטערס פירש משום דזן ומפרנס הוא כנגד לעשות מלאכה אחרת כדי לזון את אשתו דאם לא כן מה ענין זה אצל מורד ממלאכה ואנא אפלה כו' ומיהו גם זה יש לדחות כמו שמפרש ר"ת דאפלה היינו ענודת הקרקע פירוש אחרוש ואנכש ואעדור את השדה ואציא מזונות לצית אצל להשכיר עצמו אינו חייב: **וְהָאֹמֵר רַב הָאֹמֵר אֵינִי זָן וְאֵינִי מַפְרִינָם יוֹצִיא וִיתֵן בְּתוּבָה**. משמואל דפליג עליה דרב בסוף המדיר (לקמן דף עו.). דקאמר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון לא מזי למפרך דלדידיה אחי שפיר דאע"פ שכופין אותו על כרחו לזונה מכל מקום מוסיפין כיון דאינו רוצה לזונה אלא על ידי כפייה דאין אדם דר עם נחש ככפייה אחת אצל לרב שכופין אותו לגרשה מיד מה שייך מוספת ואם תאמר למאן דאמר מתשמיש נמי תקשי דעל כרחך מורד מתשמיש נמי כופין להוציא דאטו לעולם יוסיפו על כתובתה ותמעגן כל ימיה ויש לומר דהוה מזי למימר ולטעמין:

אף על פי פרק חמישי כתובות

סג.

אדעתא דגברא רבה מי נדרת. וא"ת והלא אסור לפתוח בזוגל דלמרינן כנדרים צפ' ר' אליעזר (דף סד.) כילד אמר קונס שאיני נהנה לפלוני ונעשה סופר כו' וי"ל דהכא לא חשיב נולד כיון שהלך לצי רב דדקך הוא צהולך ללמוד שנעשה אדם גדול אי נמי כגון דתלה נדרו כדצר שפירש צעשה שגדר על דעת אם לא יעשה סופר דצענין זה לא הוה נולד כדתנן כפרק רבי אליעזר (שם דף סה.) קונס שאיני נושא את פלונית שאציה רע אמרו לו מת או עשה תשובה כו' ופרין צגמ' מת נולד הוא וה"ה עשה תשובה ומשני אמר רב הונא נעשה כתולה נדרו כדצר ורבי יוחנן דמשני התם צענין אחר לאו משום דפליג אמתלה נדרו כדצר אלא דלא חשיב ליה כתולה נדרו כדצר: **בַּרְתִּיָּה דר' עקיבא עבדא ל"יה לבן עזאי הכי**. וא"ת ואלו צפ' קמא דסוטה (דף ד:) פריך והא איכא גן עזאי דלא נסיב ולהווא ליטנא דמשני נסיב ופירש אחי שפיר ויש לומר דאע"ג דקאמר הכא דעבדא הכי לבן עזאי מ"מ לא נשאה אלא באידיסין: **פּוֹחַתִּין אֵהּ ו' דיגריין**. צירושלמי מפרש כנגד צבע מלאכות שהאשה עושה לצעלה וגבי המורד דמוסיפין שלשה דיגריין מפרש כנגד שארה כסותה ועונתה והש"ס שלנו ^אאין סובר כן דהא צעי בגמרא מה צין מורד למורדת ומפרש טעמא אחריונא: **רַב הוֹנָא אָמַר מִתְּשַׁמִּישׁ**. אצל ממלאכה לא הוה מורדת דרב הונא לטעמיה דאמר לעיל (דף נח:) יכולה אשה שתאמר לצעלה איני ניזונת ואיני עושה ור' יוסי צר מתינא סבר כר"ל וליכא למימר דקסבר כרב הונא דאמר שיכולה אשה שתאמר לצעלה כו' ומורדת ממלאכה היינו מניגת הכוס והלעג המטה והרחלת פניו ידיו ורגליו דמסתבדרא דחייבת אפילו אמרה איני ניזונת ואיני עושה מידי דהוה אישצנת צקתדרא דחייבת צהן דאין נראה שתהא מורדת אלא מהמלאכות המפורשות צמתי' ועוד מדקאמר בצמוך חולה צם מלאכה היא ואותן מלאכות אפילו חולה יכולה לעשות דאינה חולה כל כך כיון שיכולה לטבול תשמיש ואי הוה אמרינן דכי

אמרה איני ניזונת ואיני עושה לא מפקעת עצמה אלא מעשיית אמר שהוא עיקר מעשה ידיה אצל שאר מלאכות כגון טוחנת ואופה כו' עבדא הו"מ שפיר סבר הונא וכן משמע קצת דקרי לעיל (דף נט.) מעשה ידיה מידי דקייין ובשאר מלאכות כגון טוחנת ואופה לא שייך קיאותא אצל אין נראה אלא כי אמרה איני ניזונת ואיני עושה פטורה מכל ו' מלאכות וכי עבדא שאר מלאכות פוחתין לה מעשיית צמרא כדתנן צמתיחין (לקמן סד:) ואם היתה מינקת פוחתין לה ממעשה ידיה ונראה דהוא הדין טוחנת ואופה והא דנקט מינקת משום דליירי בצמרה אותה על ידי שליש דאינה יכולה לעשות לו מלאכה אחרת כיוון דאינה עמו צנית ומיהו יש לדחות דאיכא למימר דדווקא נקט מינקת ומשום דטורח ממעט חלב פוחתין לה ממעשה ידיה אצל מכל מקום נראה דכי אמרה איני ניזונת ואיני עושה דפטורה מכל המלאכות שאם תעשה לו מלאכות אחרות אם כן לעולם לא תעשה לעצמה ובמאי תהא ניזונת ואם תאמר מורדת ממלאכה אמאי פוחתין לה מכתובתה לינקטו ^אפימרא ולימצי דהא יכול לכופה למעשה ידיה לריש לקיש וי"ל כיון דאינה רוצה לעשות אלא ע"י כפייה חשיבא מורדת ופוחתין דאין אדם דר עם נחש צכפייה אחת: **בְּאֹמֵר אֵינִי זָן וְאֵינִי מַפְרִינָם**. מכאן מוכיח רבינו אליהו שחייב אדם להשכיר עצמו ללמד תינוקת או לעשות מלאכה אחרת כדי לזון את אשתו דאם לא כן מה ענין זה אצל מורד ממלאכה ומיהו צקונטערס פירש משום דזן ומפרנס הוא כנגד מלאכה של אשה ועוד הביא ראה מדכתצין כבתובה ואנא אפלה כו' ומיהו גם זה יש לדחות כמו שמפרש ר"ת דאפלה היינו ענודת הקרקע פירוש אחרוש ואנכש ואעדור את השדה ואציא מזונות לצית אצל להשכיר עצמו אינו חייב: **וְהָאֹמֵר רַב הָאֹמֵר אֵינִי זָן וְאֵינִי מַפְרִינָם יוֹצִיא וִיתֵן בְּתוּבָה**. משמואל דפליג עליה דרב בסוף המדיר (לקמן דף עו.). דקאמר עד שכופין אותו להוציא יכפוהו לזון לא מזי למפרך דלדידיה אחי שפיר דאע"פ שכופין אותו על כרחו לזונה מכל מקום מוסיפין כיון דאינו רוצה לזונה אלא על ידי כפייה דאין אדם דר עם נחש ככפייה אחת אצל לרב שכופין אותו לגרשה מיד מה שייך מוספת ואם תאמר למאן דאמר מתשמיש נמי תקשי דעל כרחך מורד מתשמיש נמי כופין להוציא דאטו לעולם יוסיפו על כתובתה ותמעגן כל ימיה ויש לומר דהוה מזי למימר ולטעמין:

תוספות רי"ד

עין משפט ור מוצה

צא ב מיי' פי"ד מהל' אסות הלכה טו סמג לאון פא טוש"ע אה"ע סומן עו סעיף א:
צה ג מיי' שס הלכה יז טור ש"ע שס סעיף ב:
צז ד מיי' וסמג שס ומיי' פ"ב מהל' יבוס ותלטה הלכה י סמג עשין נא טוש"ע שס וסי' קסא סעיף א:

תוספות רי"ד (המשך)

אם חזרה בה הרי טוב ואם לאו נותן לה גיטא ומפסדת כל כתובתה אלא מתני' מיירי כגון דלא תבעה גט אלא מכוחת לצערו מפני שכעוסה עליו. עד כמה פוחת וכי פ"י כתובתה יקרא מרי"מ ותוס' (קורא) כל נכסי נדונייתא שפחתו וכלו או אבדו אבל אותן שהן בעין מיבעי לן לקמן אמר הפסידה במורדה ואם לאו ודוקא כנגד כתובתה פוחת והולך אבל כנגד ג"מ שלה לא שאינה מפסדת ג"מ שלה במרה כ"א מ"ש בשטר כתובתה ואחרי שכלתה כל כתובתה אם רוצה פוטרה בגט ואם לאו אינו פוטרה אלא מפננה לעולם שאין האיש מוציא אלא לצרצור ואת התרצה להשלים עמו כבר הפסידה כל כתובתה והריחה הבעל בימי מדרה אלא כדאם הנישא את הבעולה וכ"ז שהבעל מתרצה לתת לה גט בתוך ימי מדרה אינו מורית ואין ו' דינרים בכל שבת והשאר נותן לה: ר"י אמר לעולם וכי פ"י לא מיבעי ג"מ שיש לה שהיא מפסדת אם שהתה במדרה אלא אפילו מה שיתירין ליפול לה תפסיד הלכך מונין לה בכל שבת ו' דינרים שאם תפול לה ירושה ממקום אחר ויגבה מהן הבעל וכן המורד על אשתו ומענגה מתשמיש ואינו פוטרה בגט שאם היה רוצה לפוטרה בגט היה מגרשה ונותן לה כל כתובתה אלא שפענגה מחמת שהוא כעוס עליה מוסיפים לה על כתובתה ג' דינרים בכל שבת והאשה מרוחת אותן שאפילו אם יתרצה להשלים עמה אלו הדינרים הרויחה וניזונת ממעשה ידיה ואי לא ספקא שקלה מבעלה ואי קשה אמאי גבי נדר לא יחבינן ליה אלא שבת אחד ואם שהה יותר יוציא ויתן כתובה והכא משהינין ליה משום דהתם נדר וא"א בפיסד אבל הכא בלא נדר דלמא מפייס אבל ודאי אי אמרה אשה לא מצינא לשהויי

אם חזרה בה הרי טוב ואם לאו נותן לה גיטא ומפסדת כל כתובתה אלא מתני' מיירי כגון דלא תבעה גט אלא מכוחת לצערו מפני שכעוסה עליו. עד כמה פוחת וכי פ"י כתובתה יקרא מרי"מ ותוס' (קורא) כל נכסי נדונייתא שפחתו וכלו או אבדו אבל אותן שהן בעין מיבעי לן לקמן אמר הפסידה במורדה ואם לאו ודוקא כנגד כתובתה פוחת והולך אבל כנגד ג"מ שלה לא שאינה מפסדת ג"מ שלה במרה כ"א מ"ש בשטר כתובתה ואחרי שכלתה כל כתובתה אם רוצה פוטרה בגט ואם לאו אינו פוטרה אלא מפננה לעולם שאין האיש מוציא אלא לצרצור ואת התרצה להשלים עמו כבר הפסידה כל כתובתה והריחה הבעל בימי מדרה אלא כדאם הנישא את הבעולה וכ"ז שהבעל מתרצה לתת לה גט בתוך ימי מדרה אינו מורית ואין ו' דינרים בכל שבת והשאר נותן לה: ר"י אמר לעולם וכי פ"י לא מיבעי ג"מ שיש לה שהיא מפסדת אם שהתה במדרה אלא אפילו מה שיתירין ליפול לה תפסיד הלכך מונין לה בכל שבת ו' דינרים שאם תפול לה ירושה ממקום אחר ויגבה מהן הבעל וכן המורד על אשתו ומענגה מתשמיש ואינו פוטרה בגט שאם היה רוצה לפוטרה בגט היה מגרשה ונותן לה כל כתובתה אלא שפענגה מחמת שהוא כעוס עליה מוסיפים לה על כתובתה ג' דינרים בכל שבת והאשה מרוחת אותן שאפילו אם יתרצה להשלים עמה אלו הדינרים הרויחה וניזונת ממעשה ידיה ואי לא ספקא שקלה מבעלה ואי קשה אמאי גבי נדר לא יחבינן ליה אלא שבת אחד ואם שהה יותר יוציא ויתן כתובה והכא משהינין ליה משום דהתם נדר וא"א בפיסד אבל הכא בלא נדר דלמא מפייס אבל ודאי אי אמרה אשה לא מצינא לשהויי